

Studijní a vědecká knihovna
Plzeňského kraje

**VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ STANDARDŮ
VEŘEJNÝCH KNIHOVNICKÝCH
A INFORMAČNÍCH SLUŽEB
V PLZEŇSKÉM KRAJI ZA ROK 2013**

1. Úvod

Materiál byl zpracován na základě „Metodického pokynu Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen VKIS), poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky ze dne 11. 11. 2011“¹. Poslání „Standardu“ je motivační, především má fungovat jako návod, inspirace nebo doporučení pro vytvoření takových podmínek, aby knihovny dobře sloužily všem, kdo mají zájem o její služby.

2. Vymezení standardů a jednotlivých indikátorů

Hodnoty indikátorů stanovených standardem VKIS byly **definovány jako optimální**, což znamená, že jejich dosažení garantuje dobré podmínky pro poskytování služeb uživatelům. Jednotlivé ukazatele jsou uvedeny v osmi velikostních kategoriích, které jsou rozděleny podle počtu obyvatel.

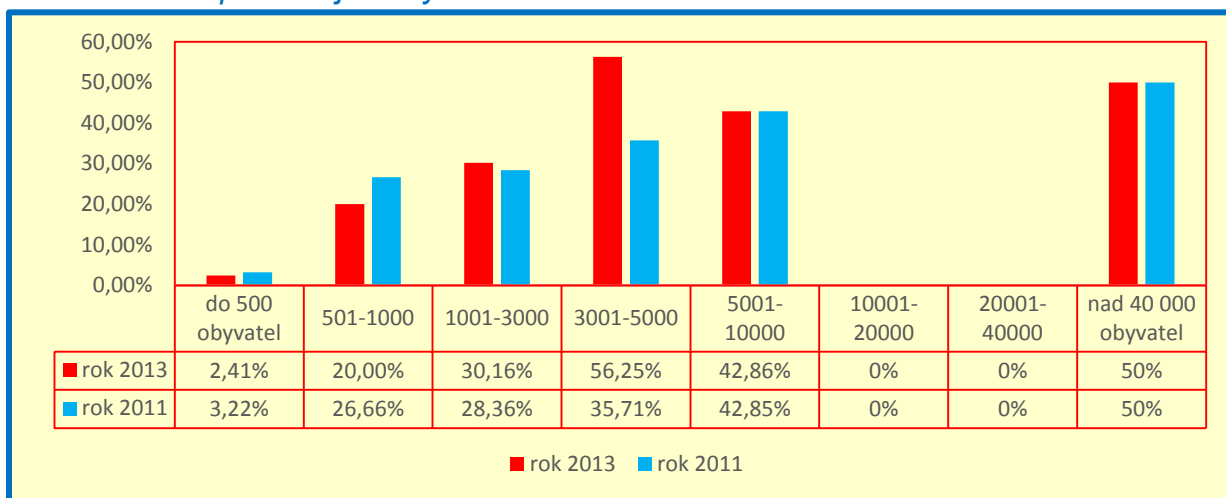
Název standardu	Kategorie obcí podle počtu obyvatel							
	do 500	do 1000	do 3000	do 5000	do 10 000	do 20 000	do 40 000	nad 40 000
Provozní doba knihovny pro veřejnost	5-10 hodin	5-15 hodin	15-23 hodin	23-28 hodin	28-40 hodin	40-45 hodin	45-50 hodin	50 a více hodin
Tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů	30 - 45 Kč na 1 obyvatele 10% roční obnova knihovního fondu ve volném výběru							
Umístění knihovny v obci	docházková vzdálenost 15 minut pro okruh přímé působnosti knihovny							
Plocha knihovny určená pro uživatele	nejméně 60m ² na 1000 obyvatel							
Studijní místa pro uživatele knihovny	4-5	6-8	9-10	10-18	20-28	28-70	70-120	120 a více
Přístup k internetu - počet stanic	1-2	2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20 a více
Webová prezentace knihovny	v platnosti pro všechny kategorie							
Elektronický katalog knihovny na internetu	dálkový přístup k el. katalogu splňují obce nad 500 obyvatel							
Pracovníci knihovny a jejich vzdělávání	48 hodin odborného vzdělávání na 1 pracovníka ročně 8 hodin v knihovnách s provozní dobou menší než 10 hodin							
Měření spokojenosti uživatelů	zjišťuje se v pětiletých intervalech pomocí dotazníku (ankety)							

¹ Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. In: *nkp.cz* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, [2014] [cit. 11.12.2014]. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/Methodpokyn-standardVKIS.pdf>

Kategorie obcí podle počtu obyvatel	do 500	501-1000	1001-3000	3001-5000	5001-10000	10001-20000	20001-40000	nad 40 000
Počet knihoven 2011	341	60	67	14	7	4	1	2
Počet knihoven 2013	332	65	63	16	7	4	1	2
Z toho počet profesionálních knihoven	0	5	28	16	7	4	1	2

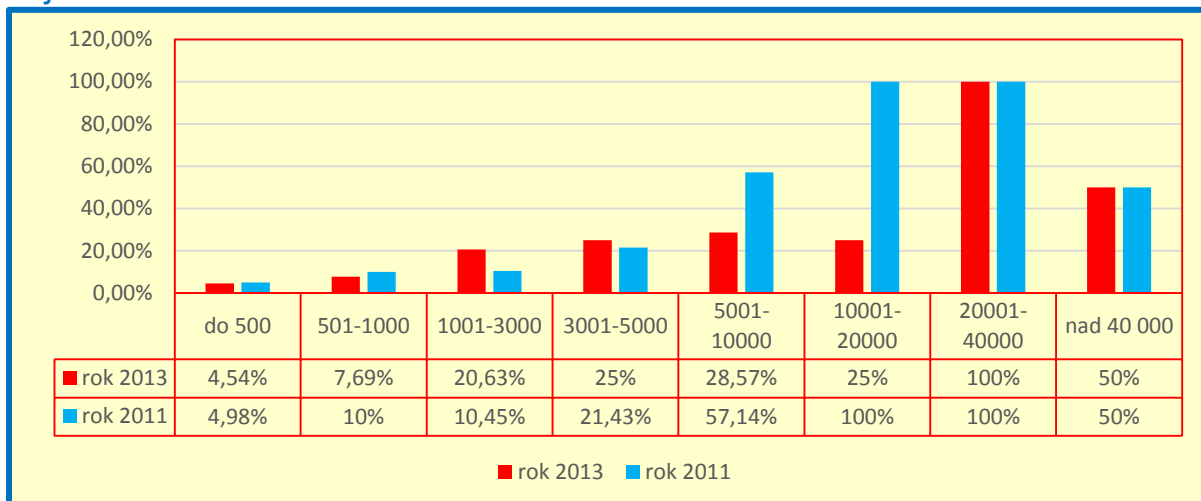
3. Hodnocení jednotlivých standardů na úrovni kraje – naplňování standardů knihovnami v Plzeňském kraji (v procentech)

Provozní doba pro veřejnost týdně

Knihovna by měla být otevřena v době maximálně vyhovující těm, kdo žijí, pracují a studují v místě jejího působení. Standardu se ve větší míře přibližují knihovny v kategoriích obcí od 1001 – 10000 obyvatel (30 – 56%). Knihovny v malých obcích mají průměrně otevřeno pouze 2 hodiny týdně, z knihoven ve větších a velkých městech sledovaný indikátor plní pouze SVK PK (58 hodin týdně). Celkově tento standard naplňuje 53 ze 490 knihoven.

Částka v Kč na 1 obyvatele obce vydaná na nákup KF a informačních zdrojů za jeden kalendářní rok

Indikátorem je průměrná částka na nákup knih, periodik, zvukových a dalších dokumentů včetně nákupu databází a licencí na elektronické informační zdroje pořízených pouze z vlastních finančních zdrojů. Z pověřených knihoven tento ukazatel splňují knihovny v Manětíně, Plasích, Blovicích, Horažďovicích, Kralovicích, Plané, Přešticích, Domažlicích, Klatovech a Knihovna města Plzně. Menší knihovny vykazují plnění standardu od 4,54 – 28,5 %. Srovnáním údajů porovnávaných roků 2011 a 2013 se ukazuje sestupný trend vlastního financování a nákupu knihovních fondů. Uvedený standard plní v Plzeňském kraji 42 knihoven z celkových 490.

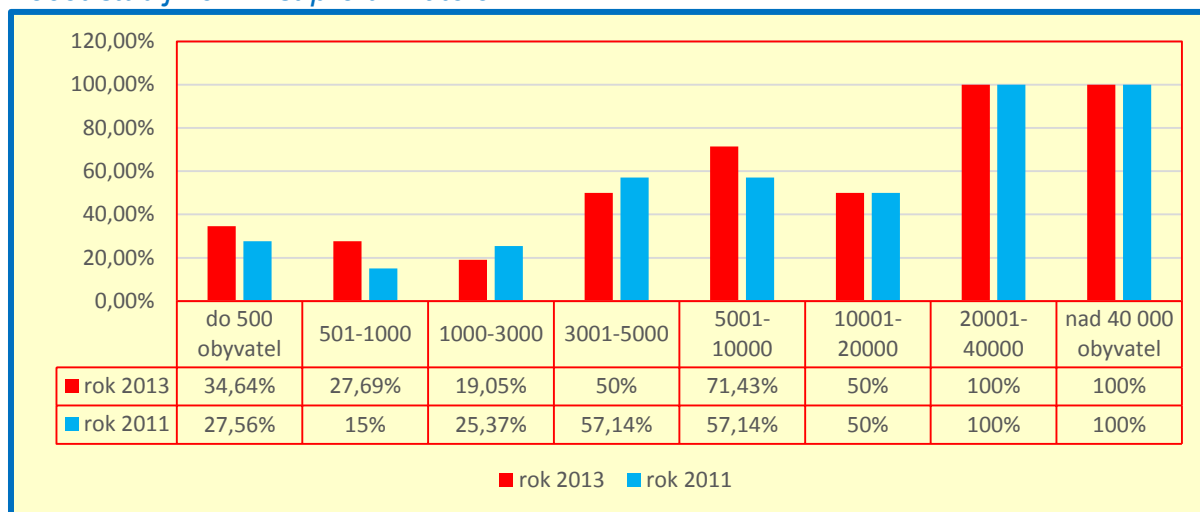
Roční obnova KF ve volném výběru novými přírůstky u knihoven se stálým fondem

Indikátor stanoví dosažení 10% roční obnovy knihovního fondu ve volném výběru novými přírůstky. Knihovna by měla mít nejméně 75 % knihovních jednotek ve volném výběru. Standard naplňuje pouze 5 malých místních knihoven, které disponují minimálním knihovním fondem. Jsou to knihovny Letiny, Otov, Kejnice, Víscky, Tisová a Líšňany v obcích do 500 a do 1000 obyvatel.

Umístění knihovny v obci

V rámci možností mají být knihovny a jejich služby poblíž dopravních uzlů a v blízkosti center života komunity. Docházková vzdálenost pro okruh přímé působnosti nemá přesáhnout 15 minut pěší chůze nebo jízdy veřejným dopravním prostředkem hromadné dopravy nebo autem. Požadavek splňují všechny sledované knihovny v Plzeňském kraji. Na mnoha místech je dostupnost zajištěna zřízením poboček a v případě Knihovny města Plzně i pojízdnou knihovnou.

Počet studijních míst pro uživatele

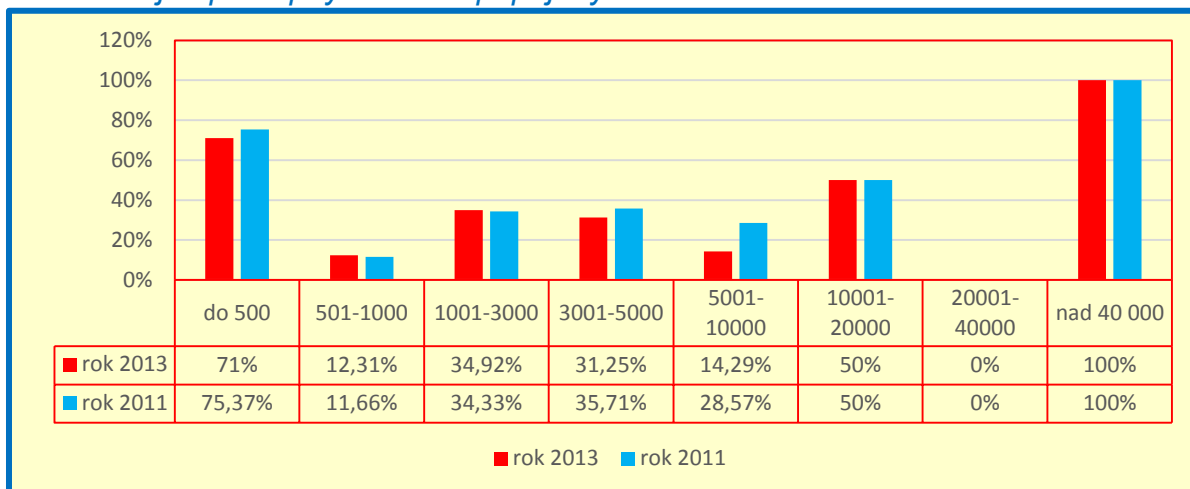

Knihovna nabízí studijní místa pro všechny kategorie čtenářů pro práci individuální i skupinovou. Plnění standardu v meziročním srovnání kolísá v závislosti na přibývání či ubývání počtu knihoven v jednotlivých kategoriích, s tím souvisí prostorové změny při stěhování knihoven do větších či menších prostor i vybavení knihoven. Požadavkům standardu odpovídá 163 knihoven z celkového počtu všech kategorií.

Plocha knihovny určená pro uživatele

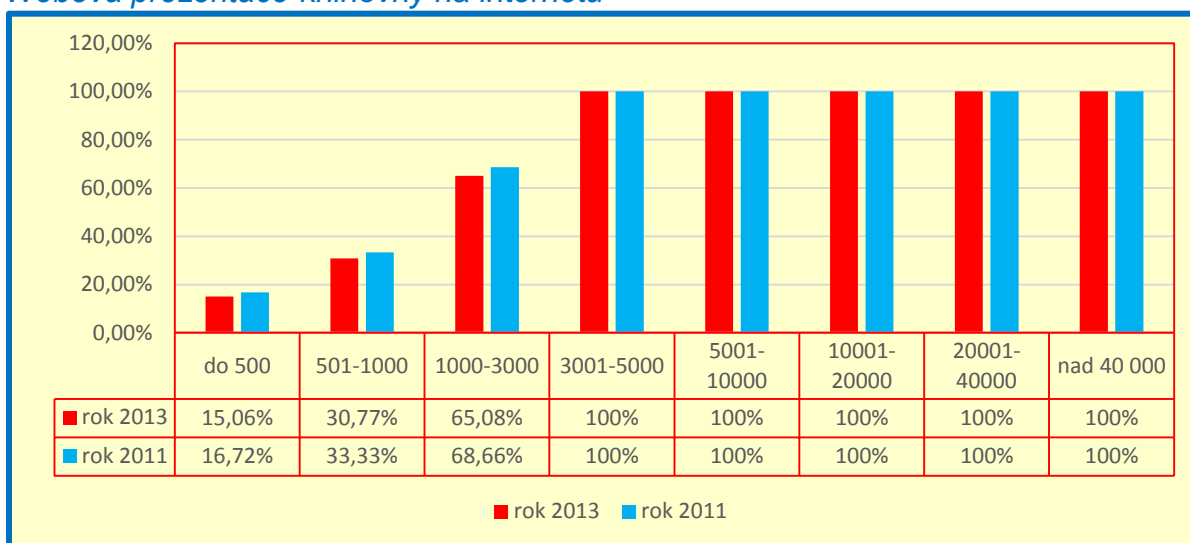
Knihovna by měla mít k dispozici nejméně 60 m² na 1000 obyvatel obce nebo spádové oblasti. V obcích do 1000 obyvatel se standard nesleduje, knihovna má ale disponovat odpovídajícím prostorem, aby mohla v plném rozsahu poskytovat služby. Tento požadavek plní 69 knihoven, z toho 55 knihoven v obcích od 1001 do 5000 obyvatel a všech 14 knihoven (100 %) z obcí od 5001 obyvatel a výše.

Počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu

Zabezpečení neomezeného přístupu k internetu umožňuje překlenout úskalí možné dostupnosti k informacím. V průběhu uplynulých let byla mimo jiné i prostřednictvím projektu internetizace knihoven připojena k internetu většina knihoven v Plzeňském kraji. Standard určující pouze minimální počet internetových stanic v knihovně plní ve zvýšené míře knihovny v obcích do 500 obyvatel (71 %). S požadavkem na zvyšující se počet internetových stanic v závislosti na počtu obyvatel obcí procento plnění klesá. V celokrajském měřítku odpovídá uvedenému standardu 278 knihoven z celkového počtu knihoven.

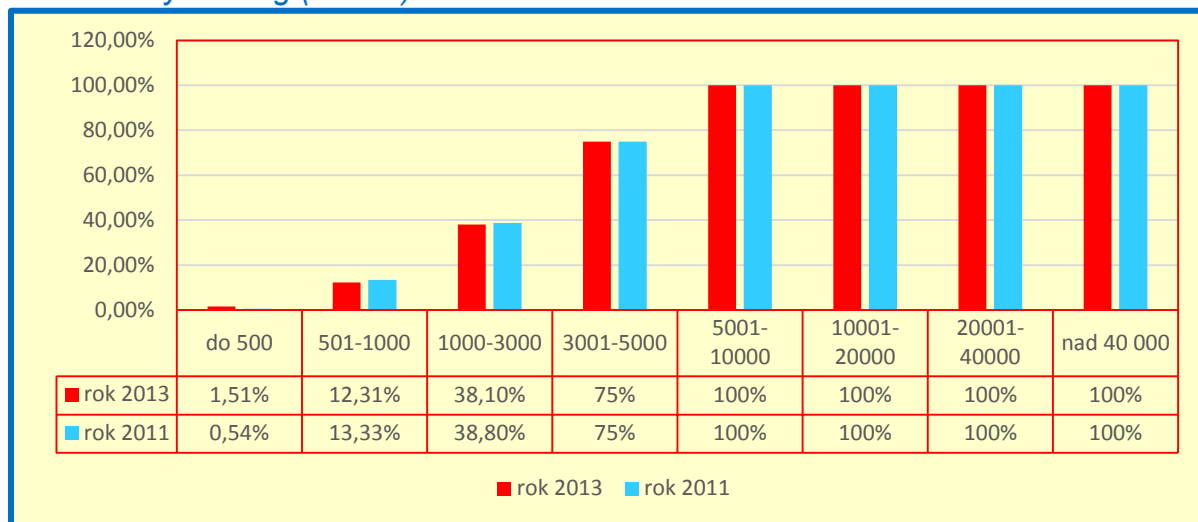
Webová prezentace knihovny na internetu

Vlastní webová prezentace umožňuje uživatelům dostupnost informací a přístup ke službám z jejich domova, školy nebo pracoviště. Předpokladem je trvalá

dostupnost 24 hodin denně. Knihovna může mít doménu vlastní nebo využívá doménu svého provozovatele. V kategoriích obcí od 3001 a více obyvatel je tento požadavek plněn ve všech sledovaných knihovnách v plné výši. V knihovnách menších záleží na tom, zda disponují připojením k internetu. V přímé úměře souvisí i se změnami v počtu těch knihoven, které sice internet již vlastnily, ale v průběhu let svoji činnost ukončily.

Elektronický katalog (OPAC) na internetu

Elektronickým katalogem knihovny se rozumí databáze bibliografických záznamů vlastního knihovního fondu v elektronické formě. Má-li knihovna svůj katalog na internetu, zlepšuje se její virtuální dostupnost pro veřejnost i pro jiné knihovny. Pro kategorii do 500 obyvatel se tento indikátor nesleduje. V kategoriích obcí od 5001 a výše, kde působí pouze velké knihovny, je sledovaný standard plněn na 100%. U profesionálních knihoven v ostatních kategoriích se v následujících letech postupné zavedení elektronického katalogu předpokládá. U místních neprofesionálních knihoven záleží na tom, zda tyto disponují svým vlastním knihovním fondem, anebo využívají pouze výměnné soubory z pověřených knihoven.

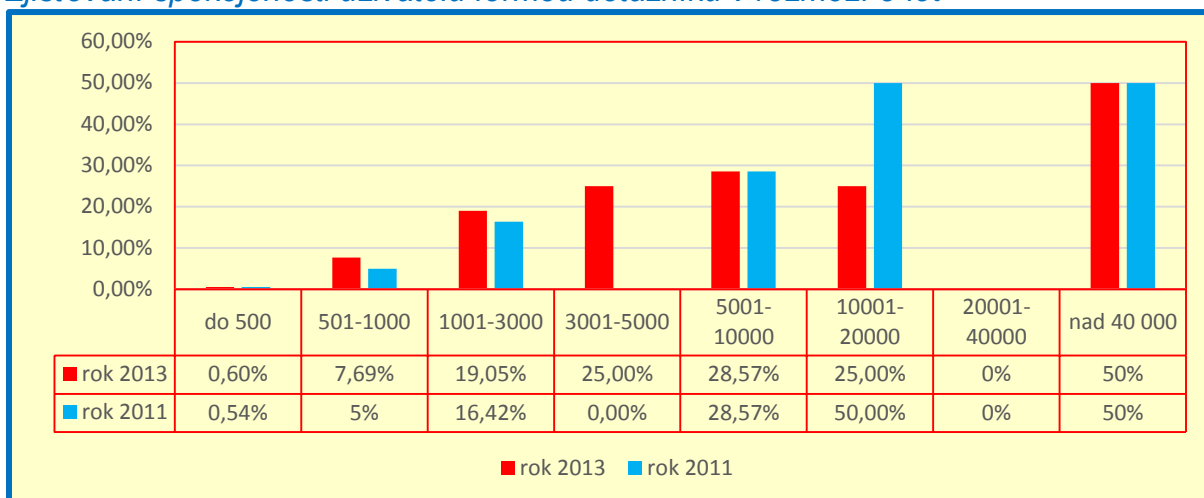
Vzdělávání knihovníků - počet hodin na 1 pracovníka

Kategorie obcí	do 500	501-1000	1001-3000	3001-5000	5001-10000	10001-20000	20001-40000	nad 40 000
Počet knihoven splňujících standard	16	10	9	1	0	0	0	0
Plnění v %	4,54%	15,38%	14,29%	6,25%	0%	0%	0%	0%

Dalšímu odbornému vzdělávání by mělo být ročně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s rozsahem provozní doby menším než 10 pracovních hodin týdně by měli absolvovat další odborné vzdělávání ročně v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin. Uvedený standard splňují pouze některé knihovny z prvních čtyř kategorií obcí až do 5000 obyvatel. Tyto údaje se v přechodících letech nesledovaly, nelze je proto porovnávat. Rozhodujícím faktorem pro vzdělávání je možnost personálního zajištění služeb

v knihovnách, vzájemná zastupitelnost, množství finančních prostředků i ochota jednotlivců se dále vzdělávat.

Zjišťování spokojenosti uživatelů formou dotazníku v rozmezí 5 let

Spokojenost uživatelů se zjišťuje pravidelně každých 5 let pomocí standardizovaného dotazníku. Hodnocení knihovnických služeb se provádí u uživatelů nad 15 let a u uživatelů do 15 let. Poměrný nárůst frekvence zjišťování je patrný v knihovnách u všech kategorií až do 5 000 obyvatel. Ve vyšších kategoriích je ve srovnání patrná stagnace či mírný pokles. V příštích pěti letech se očekává opětovné zjišťování ve stanovených periodách.

4. Závěr

Vyhodnocování plnění standardu knihovnických služeb v Plzeňském kraji provádí krajská knihovna ve spolupráci s knihovnami pověřenými výkonem regionálních funkcí. Ze srovnání uplynulých roků lze konstatovat celkové zvýšení provozní doby u knihoven v kategoriích obcí od 3001 – 5000 obyvatel, u knihoven od 10 001 obyvatel a výše závisí naplňování indikátoru na možnostech personálního obsazení knihoven v souvislosti s pracovními úvazky a finančními možnostmi institucí. Částky vynaložené na pořízení knihovnických fondů vykazují sestupný trend v obcích středních kategorií. Indikátor 10% roční obnovy fondu knihovny obecně nenaplnují, s výjimkou několika malých místních knihoven, které disponují nepatrným vlastním fondem. Dispoziční počet studijních míst je ve vyšší míře plněn u kategorií knihoven ve větších městech, jako jsou např. Klatovy, KMP, SVK PK. Webové prezentace se zveřejněním vlastního katalogu na webových stránkách se již staly bezmála samozřejmostí a s několika výjimkami jimi disponuje většina knihoven s vlastním fondem a profesionálními pracovníky. Naproti tomu počet hodin na 1 pracovníka věnovaných odbornému vzdělávání hodnotíme jako absolutně nedostačující, obzvláště u knihovníků působících v knihovnách ve velkých obcích a městech. Zde jsou patrné obzvláště velké rezervy. Stejně tak se otevírá prostor ke zjišťování spokojenosti uživatelů formou anket a dotazníků v rámci pětiletého sledování.

Zpracovala Ing. H. Petrovičová
11. 12. 2014